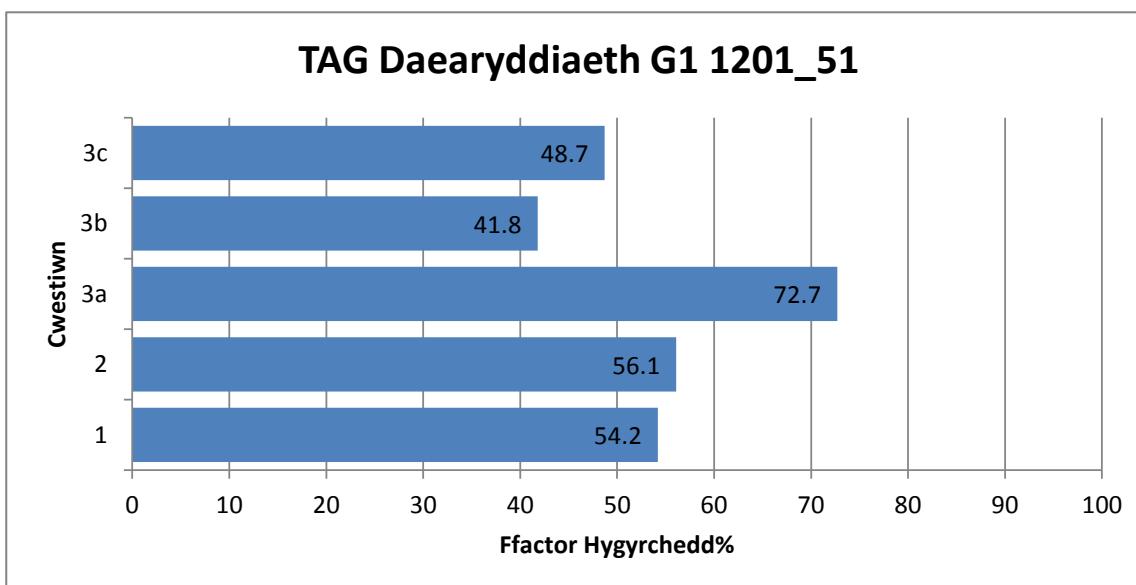
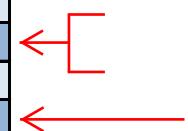

TAG Daearyddiaeth G1 1201-51

Perfformiad yr holl ymgeiswyr ar draws y cwestiynau

Teitl y cwestiwn	N	Sgôr gymedrig	GS	Marc uchaf	Ff H	Cynnig %
1	5751	13.6	3.8	25	54.2	100
2	5751	14	3.6	25	56.1	100
3a	5695	5.1	1.8	7	72.7	99
3b	5481	3.3	1.8	8	41.8	95.3
3c	5558	4.9	2	10	48.7	96.6

Ffigur 2: Marwolaethau o ganlyniad i ddaeargrynfeydd sy'n gysylltiedig â lefel datblygiad a maint cymedrig, 1980-2009

Lefel datblygiad	Daeargrynfeydd a arweiniodd at ddim marwolaethau	Daeargrynfeydd a arweiniodd at 1–9 marwolaeth	Daeargrynfeydd a arweiniodd at 10–100 marwolaeth	Daeargrynfeydd a arweiniodd at dros 100 o farwolaethau
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Isel (GII/L/C)	6.5%	10.1%	9.7%	14.8%
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Canolig (GIC/M/C)	70.6%	73.6%	77.1%	76.2%
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Uchel (GIU/H/C)	22.9%	16.3%	13.2%	9.0%
Maint Cymedrig (Graddfa Richter)	5.9	6.3	6.2	6.7

2. (a) Defnyddiwch **Ffigur 2** i ddisgrifio amrywiadau yn y marwolaethau o ganlyniad i ddaeargrynfeydd. [5]

2) a) Mae'r mwyafrif o farwolaethau yn digwydd yn GIC., gyda 76.2% o ddaeargrynpedd yn achosi dros 100 o farwolaethau. ~~Yn~~ yn gyffredinol mae mwyl o ddaeargrynpedd yn achosi 1-9 o farwolaethau. G.I.1. Sydd â'r nifer nifer isaf o farwolaethau, a G.I.11. sy'n nesaf.

2) a) Mae'r mwyafrif o farwolaethau yn digwydd yn G.I.C. ↗ gyda 76.2% ↗ ddaeargrynfeydd yn achosi dros 100 o farwolaethau. ~~Yn~~ yn gyffredinol mae mwyl o ddaeargrynfeydd yn achosi 1-9 o farwolaethau. G.I.I. sydd ~~yr~~ nifer nifer isaf o farwolaethau, a G.I.I. sy'n nesaf.

2/5

2a. mae'r fligrur 2, yn dangos y nifer o panuioeddau o
gantynnau i ddarparu'n fwyd yng ngwledydd â lefel
dathlyniedig grahanol. Gwelaf wrth edrych ar y
fligrur 2, bod gan wledydd â 4 mawm isel y canran
lliaf ar gyfer ddarparu'n fwyd a anweiniodd at
ddim manudarthau, gyda darparu'n o faint
cymednig 5.9, gyda 6.5%, wrth gan wledydd
â incwm canolig, y canran uchaf ar gyfer y nodweddion
hyn ar 70.6%. Mae'r palmum hyn hefyd yn cyrraedd
i'r ddarparu'n fwyd a anweiniodd at 1.9 manuioedd
ar faint cymednig 6.3, wrth i'r gwledydd ar
incwm isel, rofl y canran isaf, sef 10.1%, a'r
gwledydd â'r incwm canolig ar 73.6%. Mae'n
amlog wrth edrych ar y fligrur bod gan wledydd
ag incwm canolig y canrannau uchaf ar gyfer pob
darparu'n, o 5.9 maint cymednig i 6.7. Y canran
uchaf ar y fligrur hon, wrth ddarparu'n fwyd a anweiniodd
at 10-100% o panuioedd, gyda maint cymednig o

b.2, oedd y gwledydd ag mawn canolig ar 77.1%,
tra bed yr isaf, yn yr daeargymhell a anwennodd at
dolm manwl aeth yng ngwledydd ag mawn isel,
ar faint cymeddig o 5.9, oedd 6.5%.

2a. mae'r fligrur 2, yn dangos y nifer o panwioethau o
gawlynniad i dddeargynnfeidd yng ngwledydd â lefel
dathlynniad grahanol. Gwelaf wrth edrych ar y
fligrur 2, bod gan wledydd â 4 mawm isel y canran
lleriaf[✓] ar gyfer dddeargynnfeidd a anweiniodd at
dddm manudarthau, gyda dasargynn o faint
cymedrig 5.9, gyda 6.5%. Ma bod gan wledydd
â incwm canolig, y canran uchaf[✓] ar gyfer y nodweddion
hyn ar 70.6%. Mae'r palmum hyn hefyd yn cyrufebl
i'r dddeargynnfeidd a anweiniodd at 1-9 manwlaeth
ar faint cymedrig 6.3, wrth i'r gwledydd ar
incwm isel, cael y canran isaf[✓] sef 10.1%, a'r
gwledydd o'r incwm canolig ar 73.6%. Mae'n
amlog wrth edrych ar y fligrur bod gan wledydd
ag incwm canolig y canrannau uchaf[✓] ar gyfer pob
dasargynn, o 5.9 maint cymedrig i 6.7. Y canran
uonaf ar y fligrur hon, yw'r dddeargynnfeidd a anweiniodd
at 10-100% o panwioeth, gyda maint cymedrig o

	b-2, oedd y gwyledydd ag mawn canolig ar 77.1%, tra bed yr isaf , yn y darpariaid a anwesiodd at dolim manwl aeth yng ngwyledydd ag mawn isel, ar faint cyngedig o 5.9, oedd 6.5%.	
--	--	--

5/5

Ffigur 2: Marwolaethau o ganlyniad i ddaeargrynfeydd sy'n gysylltiedig â lefel datblygiad a maint cymedrig, 1980-2009

Lefel datblygiad	Daeargrynfeydd a arweiniodd at ddim marwolaethau	Daeargrynfeydd a arweiniodd at 1–9 marwolaeth	Daeargrynfeydd a arweiniodd at 10–100 marwolaeth	Daeargrynfeydd a arweiniodd at dros 100 o farwolaethau
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Isel (GII/L/C)	6.5%	10.1%	9.7%	14.8%
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Canolig (GIC/M/C)	70.6%	73.6%	77.1%	76.2%
% a ddigwyddodd mewn Gwledydd Incwm Uchel (GIU/H/C)	22.9%	16.3%	13.2%	9.0%
Maint Cymedrig (Graddfa Richter)	5.9	6.3	6.2	6.7

2.

[5]

- (b) Cymharwch effeithiau lleol ac effeithiau rhanbarthol **un neu fwy** o ddigwyddiadau tectonig. [10]

b. Yn St Helens, 1980 eichdorodd y llosghlynnod gan adael
effaith nowr ar yr ardal. Pysl edloniodd y llosghlynnod,
gweir effaith nowr ahenydd nad oedd y gwyddonwyr
wedi Magneld enyddiwr y echidnor a chyferniniwr yr eichdon.
Gwnach y llif phryoclastig sy'n dal am 35 Km gan
ddefnodi 45 acer o goed a difethaf pyddefnwrch
nawr yr ardal. Roedd y canolfan lluch wedi ymestyn
i'r awyr ac arhosodd yn am 1-2 mis. Effaith
hwn sedd bydlod y hynperedd ynglŷn â 5-10% ac
ynglŷn â cyrdd ynglŷn â glaniad. Roedd y canolfan lluch
yma ynglŷn â gynnwys mynor i'r gwydr a byddai'n amsero
gyres. Gwnach hyn ffafn heddlunol wr draws y byd.
Gwnach yr eichdon lefyd anor at 1,400 ddiwybwl
o aleg Washington rael er hela gweir egn olygu

ni fyddent yn cael addysg am abhauodol. Bydd Mai i ysgilia
gan hwyd. Yn eiddostol â hys, gnelir 61 manwlaeth.
57 manwlaeth oherwydd effaith cyrradd yr echoloriaid a 4
manwlaeth o anadlu mynor. Bydd hys yn canain at shaer
i ffriadol a newyddol. Gwraeth yr echoloriaid hys hwyd
canain at rheolyddol, rheilffordd a portyddol cael en ddiwrth
a byddai'n gohygu bydd cost anfethol i'n dwysia ac yn
gweud mynedoli ym mwsanachol bys yr anodd er mwyn
celfio achrub gyngorol. Mae'r effaith hys yn mynd i ddyg
bydd lloai o dwishtiaid yn dod i'r ardal, sy'n gohygu
bydd lloai o incwm a fyddai'n cael ei ddefnyddio i
algymwys i'r ardal a bydd llawer o bod yn coh. ~~sego~~; tanhai'r hywedd
ac: oil-blann coed e rhwng reisio denys hirisiaid nol
i'r ardal. Ond bydd Mai post a gweled ym dychnwes
hys fel aguedd positif e.e. gwasanaethol bys oleuodol
Byddent yn cael orion hirach, a mai wrth, y cyflwyno
oherwydd sision da, adeiladol a gwyddomol hwyd. Fel y
gnelir Mai effeithiau positif o'r hafnysat yn neidio
i'r ardal.

b. Yn St Helens, 1980 eichdorodd y llosglynnydd gan adael effaith nowr ar yr ardal. Pysl ediloniad y llosglynnydd, gweir effaith nowr ahenydd nad oedd y gwyddonwyr wedi Magneld enyddwr y echidoriad a chyffordd yr eichdoriad. Gwraeth y llif phycoclastig sy'n am 35 Km gan ddilrhau 45 acer o goed a difethaf ymffurfio rhwng naturiol yr ardal. Roedd y canolfan lloch wedi yrrym yn awyrg aethosodd yr am 1-2 mis. Effaith hwn sedd bydd y tymheredd yn ~~gyrraedd~~ 5-10% o'r ac yn gweld cyrdd yn y glaniad. Roedd y canolfan lloch yma yn cyrraedd mynor i'r gwydr a byddai'n amsergo agos. Gwraeth hyn flossi heddlunau a'r dawns y byd. Gwraeth yr eichdoriad hefyd arwain at 1,400 olygybl o aleg Washington raf ei hela gwrek yr olygyu.

ni fyddent yn cael addysg am ablwmorau. Bydd Mai i ysgilia
gan hwyd. Yn ogystal â hyn, gnelir 61 manwlaeth.
57 manwlaeth oherwydd effaith cyrradd yr ehdolaeth a 4
manwlaeth o anadlu mynyd. Bydd hyn yn canain at shaer
i ffriad a rheilwedd. Gwraeth yr ehdolaeth hyn hwyd
canain at rheilffordd, rheilffordd a portydd cael en dirisiau
a byddai - galgyu. Bydd cost anfethnos i'n ddisis ac yn
gweud mynediad ym gwasanaethau ~~long~~ yn anodd er mwyn
oerio achrub lgyndaw. Mae'r effaith hyn yn wyl: olygu
hwyd hwn o dwristiaid yn ddiwr i'r ardal ~~11~~⁷⁷, sy'n galgyu
bydd llawn o incwm a fyddai - cael ei ddebyddus i
algweiriau'r ardal a bydd llawer o bobol yn ~~colu~~^{colu}.
Sugdoli. Bydd angor llawer o anion ~~sego~~; tanhai'r hywedd
ac: oil-blann coed e rhwng reisio dems ~~hirfisiaid~~ nôl
i'r ardal. Ond bydd Mai post yn gweud y dychnrif
hyn fel aguedd positif e.e. gwasanaethau long oherwydd
Byddant yn cael orion hirach, a mae wrth ~~77~~⁷⁷, y cyfrynnau
oherwydd sision da, adeiladau a gwyddomys hwyd. Fel y
gnelir Mai effeithiau positif o'r hafnysat yn neithaf
i'r ardal.

6/10

2 b) Fe wnaeth daeargryn Sendai, Japan taro ar y 7fed o Dachwedd 2007. Roedd o faint 6.3 ar y raddfa richder gyda'i canolbuwynt ar yr arfordir dwyraint yn agos i Ffukushima. Un o effeithiau mwyaf y daeargryn yma oedd ffrwydriad y gorsaf biwer niuclear yn Fukushima a anfonodd llawer iawn o ymbelydredd i'r aer a'r atmosffer. Roedd hefyd wedi achosi Tsunami a oedd wedi taro Japan, lladd 7,000 o bobl a dinistrio dros 30,000 o gartrefi. Roedd un merch yn reidio'i chelfyl a rhedodd am ei char pan welodd y dŵr yn llofo tuag ati.

Digwyddiad tectonig arall oedd ffrwydriad Mt St Helens yn Washington, 1980. Roedd y ffrwydriad ynd wedi anfon dros 25 tunnell o llwch i'r atmosffer gan greu cwmwl lludw truchus iawn. Roedd rhewlifau'n llofo o'r mynydd gan gwaredu'r coedwigoedd heb adael dim ohonynt yn Sefyll. Lladdwyd dros 3,000 o anifeiliaid a 57 person yn cynnwys Terry a Karen, ffrindiau Sue Nelson a bu'n gwersylla gyda'i gilydd 12 milltir i ffwrdd o'r mynydd gan feddwi y byddent yn ddiogel. Lladdwyd gan coeden yn syrthio ar ben y ddau. Fe wnaeth y cwmwl lludw gylchu'r byd mewn 18 diurnod gan ddal nifer o awyrennau rhag hedfan am ychydig wythnosau, ac roedd cost gwerth £ \$100 miliwn o ddifrod yn Washington.

2 b)

Fe wnaeth daeargryn Sendai, Japan taro ar y 7fed o Dachwedd **2007** Roedd o faint 6.3 ar y raddfa richder gyda'i canolbuwynt ar yr arfordir dwyraint yn agos i Ffukushima. Un o effeithiau mwyaf y daeargryn yma oedd ffrwydriad y gorsaf bŵer niuclear yn Ffukushima a anfonodd llawer iawn o ymbelydredd i'r aer a'r atmosffer. Roedd hefyd wedi achosi Tsunami a oedd wedi taro Japan, llaedd 7,000 o bobl a dinistrio dros 30,000 o gartrefi. Roedd un merch yn reidio'i chelfyl a rhedodd am 777 ei char pan welodd y dŵr yn llofo tuag ati.

Cyflwyned

Digwyddiad tectonig arall oedd ffrwydriad Mt St Helens yn Washington, 1980. Roedd y ffrwydriad yma wedi anfon dros 25 tunnell o llwch i'r atmosffer gan greu cwmwl lludw truchus iawn. Roedd rhewlifau'n llofo o'r mynydd gan gwaredu'r coedwig a oedd heb adael dim ohonynt yn Sefyll. Lladdwyd dros 3,000 o anifeiliaid a 57 person

yn cynnwys Terry a Karen, ffrindiau Sue Nelson a bu'n giversylla gyda'i gilydd 12 milltir i ffwrdd o'r mynydd gan foddwi y byddent yn ddiogel. Lladdwyd gan coeden yn syrthio ar ben y ddau. Fe wnaeth y cwmwl lludw gylchu'r byd mewn 18 diwrnod gan ôlai nifer o awyrennau rhag hedfan am ychydig wythnosau, ac roedd cost gwerth £ \$100 miliwn o ddifrod yn Washington.

5/10

(b)

Gwnaeth daeargrynn Siapan digwydd yn mis Mawrth 2011. Cyrhaeddodd swm o 9.0 ar yr Richter Scale. Bu farw 15,000 o bobl, sef effaith rhanbarthol oherwydd gwnaeth pobl o amgylch rhanbarth gogledd dwyrain Siapan marw. Anafwyd dros 50,000. Roedd rhai effeithiau lleol er enghraifft mewn dref Rikuzentakata, lle oedd yr poblogaeth tua 25,000, gwnaeth 3,000 marw ac dros 2,000 mynd ar goll, gwnaeth hyn felly tynnur' poblogaeth i lawr i tua 19,000. Gwnaeth hwn felly dinistrio cymdeithas lleol, gan arwain nifer fwy i fudo allan. Yn ogystal mewn tref Miyaki, gwnaeth ysgol cael eu niweidio'n fawr iawn. Gwnaeth tua 108 disgyl marw, ac gwnaeth 12 athro hefyd marw. Cafodd hwn yn amlwg effaith fawr ar yr tref lleol. Yn amlwg ar ôl yr dinistr, roedd lleihad mewn nifer o dwristiaid i Siapan, byddai fel arfer tua 1.1 miliwn o ymwelwyr i ardal rhanbarthol Siapan gwnaeth y daeargrynn taro, ond gwnaeth yr swm yna hanneru yn yr 6 mis gwnaeth dilyn digwyddiadau Mawrth 2011. Roedd effaith enfawr economaidd yn bennaf yn rhanbarthol ar busnesau yn Siapan. Er enghraifft gwnaeth ffatri Honda colli 66 o geir yn dilyn yr daeargrynn wrth i ton effeithio ardal Sakai. Yn ogystal roedd Toyota yn derbyn mwy o elw na unrhyw busnes ceir yn ystod Mawrth 2010, pan derbynnonn nhw elw o tua 130 miliwn yen yn Mawrth ei hun. Ond yn Mawrth 2011 derbynnon nhw tua 26 miliwn yen, sef dros 100 miliwn yen llai o elw. Effaith arall rhanbarthol oedd niwed i gorsaf pwer Fukushima. Cafodd gorsaf pwer Fukushima ei ddifrodi, ac roedd peryg o arllwysiad radioactive. Oherwydd hyn roedd argyfwng rhanbarthol, roedd angen i pawb symud 20 milltir i ffwrdd o'r gorsaf niwclear. Roedd yn effaith hir-dymor oherwydd mae dal yn ardal cyfyngiedig heddiw lle mae ddim yn bosib ymweld. Roedd swm enfawr o taliadau i Siapan fel gwlad, roedd yr cost cyfan yn cael eu rhagfynegi fel fod yn 2.5 triliwn yen. Yn cymdeithasol roedd nifer o effeithau lleol, roedd pibellau wedi torri felli roedd dim dwr nag trydan lleol, ac roedd tan wedi cynnu. Yn ogystal oherwydd difrod

arfodirol roedd yn anodd cyrraedd ardal, yn enwedig gan ystyried toriadau ffyrdd. Roedd derbyn cyflenwad dwr ac bwyd felly yn anodd iawn. Roedd costau yswiriant hefyd yn uchel iawn ac dros biliwn yen.

Yn daeargryn Haiti Ionawr 2010, roedd nifer o effeithiau lleol. Roedd hyn oherwydd tarodd yr daeargryn Port Au Prince yn fawr iawn, sef prifddinas Haiti. Gan fod Haiti yn wlad tlawd iawn, roedd yr effeithiau llawer yn waeth er roedd yr daeargryn yn 7.0, nag byddai Siapan. Gorchfygodd yr daeargryn yr ynys, gan lladd niferoedd enfawr o 230,000. Anafwyd 300,000 o amgylch Haiti sef effaith rhanbarthol. Roedd straen ar nifer o gymdeithasau o amgylch ranbarthoedd Haiti wrth i tua 436,000 mudo ardal Port-Au Prince. Yn ogystal, defnyddiodd 235,000 o bobl dull llywodraeth Haiti i defnyddio trafnidiaeth cyhoeddus i gogledd Haiti. Yn ogystal cafodd tua 25,000 o adeiladau Haiti ei ddinistrio (28%), rhai o'r rhain oedd llefudd pwysig lleol fel 3 prif ysgol ac pencadlys heddlu. Roedd dros 100,000 plant amddifad ar ddraws Haiti, ac roedd storion negyddol iawn ei cyhoeddi lle roedd plant amddifad yn cael eu werthu am \$65 o ddoleri ar yr strydoedd, felly effaith lleol arall.

Port-Au-Prince oedd porthladd fwyaf arwyddocaol Haiti. Roedd yr holl ddinistr wedi dinistrio nifer o cyhoedd ac adeiladau, ac felly roedd yn anodd iawn mewnforio ac allforio bwyd. Roedd yr diffyg bwyd ac dwr wedi effeithio'n lleol ar cyhoedd y ddinas. Er roedd dim ond 40% o Haiti yn derbyn cyflenwad dwr cyn yr daeargryn, roedd nawr 0% yn byr-dymor. Roedd fwy o effeithiau lleol ar yr strydoedd, ac roedd dros 40,000 wedi angen cael eu "ampiwteddio" rhywsut ar ôl yr daeargryn, rhai yn yr strydoedd heb meddyginaeth. Gwasgarodd yr angen am help yn rhanbarthol, wrth i'r stori ymledu i'r byd gwnaeth ymgrych mawr economaidd rhanbarthol. Er enghraifft cafodd \$800 miliwn o ddolerau o ddyled ei ganslo oherwydd stad wael y gwlad. Gwnaeth Barack Obama gaddo 61 miliwn o ddolerau i helpu'r wlad. Yn ogystal gwnaeth Prydain casglu £10 mil o fewn 24 awr erbyn 12 o Ionawr 2010. Gwnaeth sylwebaeth byd-eang dod mewn siâp yr fyd diwylliannol, oherwydd rhoddodd Brad Pitt ac Angelina Jolie \$1 miliwn o ddolerau i helpu'r wlad, gan ceisio codi ymwybyddiaeth. Gwnaeth cyngerdd ei drefnu i helpu stad Haiti hefyd, gan cynnwys serennau'r byd yn gerddorol. Un effaith lleol economaidd yw talodd llywodraeth Haiti \$50 ddolerau i pobl lleol a aeth allan i casglu cyrff marw.

(b)

Gwnaeth daeargrynn Siapan digwydd yn mis Mawrth 2011. Cyrhaeddodd swm o 9.0 ar yr Richter Scale. Bu farw 15,000 o bobl, sef effaith rhanbarthol oherwydd gwnaeth pobl o amgylch rhanbarth gogledd dwyrain Siapan marw. Anafwyd dros 50,000. Roedd rhai effeithiau lleol er enghraift mewn dref Rikuzentakata, lle oedd yr poblogaeth tua 25,000, gwnaeth 3,000 marw ac dros 2,000 mynd ar goll, gwnaeth hyn felly tynnur poblogaeth i lawr i tua 19,000. Gwnaeth hwn felly dinistrio cymdeithas lleol, gan arwain nifer fwy i fudo allan. Yn ogystal mewn tref Miyaki, gwnaeth ysgol cael eu niweidio'n fawr iawn. Gwnaeth tua 108 disgyl marw, ac gwnaeth 12 athro hefyd marw. Cafodd hwn yn amlwg effaith fawr ar yr tref lleol. Yn amlwg ar ôl yr dinistr, roedd lleihad mewn nifer o dwristiaid i Siapan, byddai fel arfer tua 1.1 miliwn o ymwelwyr i ardal rhanbarthol Siapan gwnaeth y daeargrynn taro, ond gwnaeth yr swm yna hanneru yn yr 6 mis gwnaeth dilyn digwyddiadau Mawrth 2011. Roedd effaith enfawr economaidd yn bennaf yn rhanbarthol ar busnesau yn Siapan. Er enghraift gwnaeth ffatri Honda colli 66 o geir yn dilyn yr daeargrynn wrth i ton effeithio ardal Sakai. Yn ogystal roedd Toyota yn derbyn mwy o elw na unrhyw busnes ceir yn ystod Mawrth 2010, pan derbynnonn nhw elw o tua 130 miliwn yen yn Mawrth ei hun. Ond yn Mawrth 2011 derbynnon nhw tua 26 miliwn yen, sef dros 100 miliwn yen llai o elw. Effaith arall rhanbarthol oedd niwed i gorsaf pwer Fukushima. Cafodd gorsaf pwer Fukushima ei ddifrodi, ac roedd peryg o arllwysiad radioactive. Oherwydd hyn roedd argyfwng rhanbarthol, roedd angen i pawb symud 20 milltir i ffwrdd o'r gorsaf niwclear. Roedd yn effaith hir-dymor oherwydd mae dal yn ardal cyfyngiedig heddiw lle mae ddim yn bosib ymweld. Roedd swm enfawr o taliadau i Siapan fel gwlad, roedd yr cost cyfan yn cael eu rhagfynegi fel fod yn 2.5 triliwn yen. Yn cymdeithasol roedd nifer o effeithiau lleol, roedd pibellau wedi torri felli roedd dim dŵr nag trydan lleol, ac roedd tan wedi cynnu. Yn ogystal oherwydd difrod

arfodirol roedd yn anodd cyrraedd ardal, yn enwedig gan ystyried toriadau ffyrdd. Roedd derbyn cyflenwad dwr ac bwyd felly yn anodd iawn. Roedd costau yswiriant hefyd yn uchel iawn ac dros biliwn yen.

Yn daeargryn Haiti Ionawr 2010, roedd nifer o effeithiau lleol. Roedd hyn oherwydd tarodd yr daeargryn Port Au Prince yn fawr iawn, sef prifddinas Haiti. Gan fod Haiti yn wlad tlawd iawn, roedd yr effeithiau llawer yn waeth er roedd yr daeargryn yn 7.0, nag byddai Siapan. Gorchfygodd yr daeargryn yr ynys, gan lladd niferoedd enfawr o 230,000. Anafwyd 300,000 o amgylch Haiti sef effaith rhanbarthol. Roedd straen ar nifer o gymdeithasau o amgylch ranbarthoedd Haiti wrth i tua 436,000 mudo ardal Port-Au Prince. Yn ogystal, defnyddiodd 235,000 o bobl dull llywodraeth Haiti i defnyddio trafnidiaeth cyhoeddus i gogledd Haiti. Yn ogystal cafodd tua 25,000 o adeiladau Haiti ei ddinistrio (28%), rhai o'r rhain oedd llef yd pwysig lleol fel 3 prif ysgol ac pencadlys heddlu. Roedd dros 100,000 plant amddifad ar ddraws Haiti, ac roedd storion negyddol iawn ei cyhoeddi lle roedd plant amddifad yn cael eu werthu am \$65 o ddoleri ar yr strydoedd, felly effaith lleol arall.

Port-Au-Prince oedd porthladd fwyaf arwyddocaol Haiti. Roedd yr holl ddinistr wedi dinistrio nifer o cyhoedd ac adeiladau, ac felly roedd yn anodd iawn mewnforio ac allforio bwyd.

Roedd yr diffyg bwyd ac dwr wedi effeithio'n lleol ar cyhoedd y ddinas. Er roedd dim ond 40% o Haiti yn derbyn cyflenwad dwr cyn yr daeargryn, roedd nawr 0% yn byr-dymor. Roedd fwy o effeithiau lleol ar yr strydoedd, ac roedd dros 40,000 wedi angen cael eu "ampiwteddio" rhywsut ar ôl yr daeargryn, rhai yn yr strydoedd heb meddyginaeth.

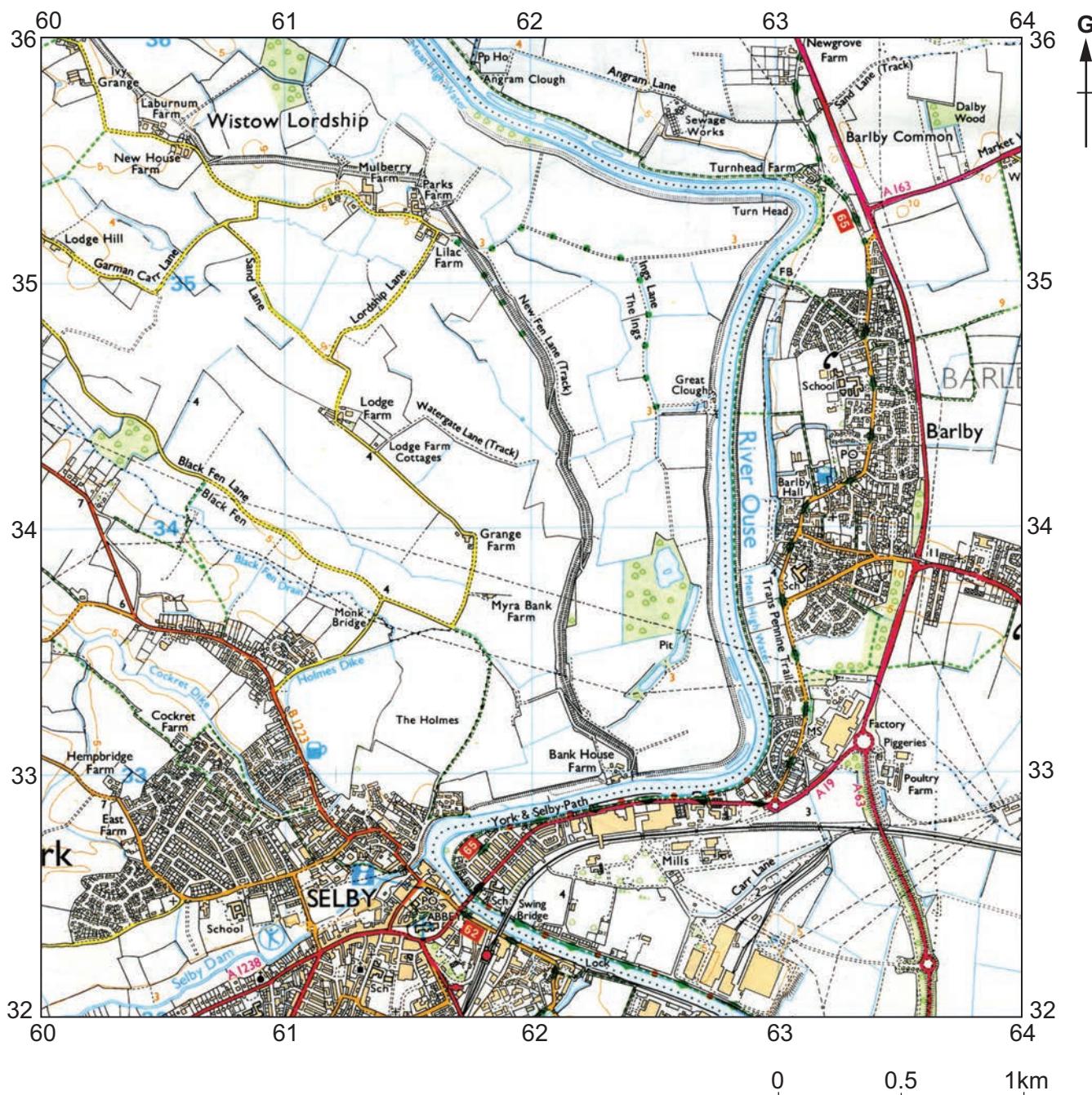
Gwasgarodd yr angen am help yn rhanbarthol, wrth i'r stori ymledu i'r byd gwnaeth ymgrych mawr economaidd rhanbarthol. Er enghraifft cafodd \$800 miliwn o ddolerau o ddyled ei ganslo oherwydd stad wael y gwiad. Gwnaeth Barack Obama gaddo 61 miliwn o ddolerau i

8/10

helpu'r wlad. Yn ogystal gwnaeth Prydain casglu £10 mil o fewn 24 awr erbyn 12 o Ionawr 2010. Gwnaeth sylwebaeth byd-eang dod mewn siâp yr fydd diwylliannol, oherwydd rhoddodd Brad Pitt ac Angelina Jolie \$1 miliwn o ddolerau i helpu'r wlad, gan ceisio codi ymwybyddiaeth. Gwnaeth cyngerdd ei drefnu i helpu stad Haiti hefyd, gan cynnwys serennau'r byd yn gerddorol. Un effaith lleol economaidd yw talodd llywodraeth Haiti \$50 ddolerau i pobl lleol a aeth allan i casglu cyrff marw.

Ffurig 3: Rhanfap 1:25000 o ran o ddyffryn Afon Ouse, Gogledd Swydd Efrog

3.

- (b) Amlinellwch sut mae mapiau Arolwg Ordnans yn gallu cael eu defnyddio mewn ymchwiliad i amgylcheddau ffisegol newidiol. [8]

3 b)	Gellir ddefnyddio'r map i edrych ar siap afonydd, edrych ar ei maint, lléd a hyd ac hefyd am nodweddion fel ystum, ystumllyn neu rheadr. Wrth edrych ar map gellir hefyd gweld cyfuchliniâu sy'n rhoi syniad a darlun o siap a golwg y tirwedd wrth ystyried uchder, os oes tirfwrhaâu fel clogwyni neu rhiwiau serth. Mae'r graddfa 1:25 000 yn dda i edrych yn fanwl ar aildal o dir felly mae nodweddion y map yn fanwl gywir.
------	---

3 b)

Gellir ddefnyddio'r map i edrych ar siap afonydd, edrych ar ei maint, lléd a hyd ac hefyd am nodweddion fel ystum, ystumllyn neu rheadr. Wrth edrych ar map gellir hefyd gweld cyfuchliniâu sy'n rhoi syniad a darlun o siap a golwg y tirwedd wrth ystyried uchder, os oes tirfwrhaâu fel clogwyni neu rhiwiau serth. Mae'r graddfa 1:25 000 yn dda i edrych yn fanwl ar aiddal o dir felly mae nodweddion y map yn fanwl gywir.

3/8

b) Mae mapiau Arolwg Ordnares yn gallu cael eu defnyddio mewn ymchwiliad (angylcheddau ffugol newidiol gan ei bod yn dangos defnydd tir. Mae byr yn gallu helpu wrth aplifio gan eich bod yn gwybod wrth sydd yn hygrych ac reilffig? Cymaedd-ei naent yn defnyddiol wrth gwneud lashodiadau afor gan ei bod dangos defnydd tir o grwpiau yr afor ac holl ymddybod yn gallu lashodi iechyd a gofod efo pethau cerdded ac hifyd. Weheudir tir a pa mor sefyll wrthi. Mae mapiau ordnares hifyd yn gallu cael ei defnyddio wrth dadansoddi a addangos data. M wrth rhoi map Ordnares o ddan map llif [ais] mdych yn gallu dadansoddi a sicrhau amaturys yn eich callynodaau ac ymddybod rhwng dros y rheini aod i'r clogiad.

b) Mae mapian Arddueg Ordnaans yn gallu cael eu defnyddio newn yn chwiliad (angylcheddau

ffsegol newidiol gan ei bod yn dangos defnydd tir. Mae byr yn gallu helpu wrth ariannio gan eich bod yn gwybod beth sydd yn hygrych ac realistig a cymaedd. Ei naent yn defnyddiol wrth gwnenud llofnidiaeth afor gan ei bod dangos defnydd tir o grwpiau yr afor ac yfely hyd yn gallu llofnidio iechyd a gofod efo parhau cerdded ac hifyd iechyd fit a pa mor sef ymfit. Mae mapian Ordnaans hifyd yn gallu cael ei defnyddio wrth dadansoddi a addangos data. M wrth rhoi map Ordnaans o ddan map llif [ais] mdych yn gallu dadansoddi a safon amffattys yn eich caslynnoeddau ac yfely rhoi rheolaethau dros y rheini ael i faziadau.

OK
One
5/8